

NECROLOGIQUES

JOAN SUTRÀ VIÑAS (1898-1981)

La mort de Joan Sutrà i Viñas deixa un buit a l'Institut d'Estudis Empordanesos. N'havia estat fundador, sempre bon col·laborador i amic del primer president En Frederic Marès. Els seus treballs figuren a les pàgines dels nostres Annals, fou Secretari del Jurat dels Jocs Florals convocats per l'Institut d'Estudis Empordanesos, i, sobretot, durant un gran nombre d'anys fou Secretari del nostre Institut, amb una dedicació i interès, que és de justícia destacar.

I és que fonamentalment Joan Sutrà fou un intel·lectual. El seu ofici, heretat del seu pare, fou el seu mitjà de vida durant molts d'anys, mentre ell estigué en forma física, però ell realment era un intel·lectual. Superà l'ofici de pintor, amb la restauració. Hi ha persones que han estudiat i tenen una professió, però que són només treballadors de la seva professió, però que no són intel·lectuals en la mida en que ho era en Joan Sutrà, col·laborador sempre de les inquietuds del món de la cultura. El seu nom el trobareu abastament en aquest tipus d'activitats.

Aimant de l'excursionisme organitza la Penya Tramuntana, que, també, derivà en excursions a Sant Martí del Canigó. La seva idea sempre era superior. Anar una mica més lluny pel camí de la superació i dels sentiments elevats.

Era col·laborador constant de revistes i publicacions, sempre amb desinterès i puntualitat. En els últims anys havia col·laborat assiduament a CANIGÓ, AMPURDÁN, VIDA PARROQUIAL, L'EMPORDÀ i REVISTA DE GIRONA, a més de programes de fires, commemoracions i publicacions esporàdiques.

Era una persona amable i conversadora. Una mostra dels afectes que despertava fou la mobilització del seu veïnatge en la seva mort. Fins i tot en el clos de l'església el sacerdot li conferí una distinció de situar el seu fènetre en el lloc on ell assistia a la celebració. Fou un creient convençut.

Era una persona que sempre es conformava i sempre se la veia contenta. Sembla que es proposava infondre optimisme. No s'enfadava i era complimentós, sempre amb l'ajuda constant de la seva Margarida, la seva esposa, amb la que sempre estigué identificat. Una mostra de la seva felicitat foren les seves noces d'argent celebrant la Santa Missa, al mateix menjador dels Sutrà, el seu íntim amic el doctor Mn. Miquel Melendres, canonge de la Seu de Tarragona.

En la seva biografia no hi pot deixar de constar la fidelitat a la

seva ciutat de Figueres. Era un bon figuerenc, i disposat a collabrar en tot el que fos per a Figueres i l'Empordà, temes sobre els que escrigué moltes pàgines en diaris, revistes i publicacions anyals de Fires. Coneixia la ciutat i la seva història, els seus homes i les seves anècdotes. Pràcticament va viure sempre a Figueres, després dels catorze mesos se servei militar que li tocà a Àfrica (regiment de Sant Quintí nº 47), destinat a Ceuta. Visqué al carrer de Sant Pau, fins que adquirí un terreny a l'encara desert Poble Nou, i hi edificà la seva casa.

Els seus viatges sempre tenien per fi l'art, i entre ells cal destacar un viatge d'estudi a Itàlia i una estada de varies setmanes a París, per a estudiar el Museu del Louvre, convidat pel director d'aquells Museus, Mr. Henri Verne.

Els estudis de Joan Sutrà començaren al Col·legi Hispano-Francès, actualment Col·legi de les Escoles Cristianes La Salle, de Figueres, l'any 1909, on fou un dels primers alumnes, juntament amb Salvador Dalí amb el que conservà sempre una entrançable amistat, sobretot en les seves excursions juvenils al Cap de Creus, on ara hi ha el Club Mediterranée, que aleshores ningú podria suposar que serien indrets lligats a l'obra del famós pintor de Port-Lligat.

Sutrà, bon excursionista, anava amb els seus companys d'acampada, cada any en la primera quinzena d'agost al Cap de Creus i com deia Sutrà: «...dormíem sota el que podríem dir-ne les ales de l'Àguilot, damunt d'aquells penyals. Vèiem des d'allí dalt la immensitat del Golf de Cap de Creus, i als raigs de llum intermitents del far que es trobava a la nostra dreta i al fons del costat esquerra els senyals, intermitents, també, del far de Port-Vendres. Era consigna obligada no portar ni rellotge, ni llibre, ni revistes, per així perdre la nació del temps...». D'aquells grups, de la convivència a Figueres, i dels sopars a can Roig de la Rambla, o al Cafè Roget, avui Empòrium es formà una generació de figuerencs importants: Llong, Cusi, Xiraus, Pelai Martínez, Dalí, Sutrà, Reig, Rodeja, Bonaterra, Pitxot... Dalí donà mostres d'afecte a Sutrà fins el punt que cada any, el mes d'octubre o novembre, abans de marxar cap a Nova York, cridava a Port-Lligat a Ramon Canet, Pelai Martínez i Joan Sutrà per a ensenyar-los-hi el darrer quadre pintat aquell estiu i que esdevindria mundialment famós.

Quan Sutrà decidí anar a viure l'any 1935, al Poble Nou, la notícia estranyà molta gent, ja que es comptaven amb els dits de la mà les edificacions que hi havia. Però ell disfrutava amb la vista del Pirineu i la badia de Roses, i amb el taller de restauracions que hi intallà on en aquelles dades hi tenia el retaule de Sant Miquel,

originari de Poble de Cièrvols i el retaule, de grans dimensions, de la Transfiguració del Senyor de la Catedral de Barcelona.

Joan Sutrà morí als 83 anys, el dia 7 d'abril de 1981. Deixa una important biblioteca particular, especialitzada en temes d'art, al mateix temps que recopilació bibliogràfica, fitxes i arxiu fotogràfic organitzat al llarg de la seva vida.

Durant molts anys, fins a la seva jubilació, fou professor d'història de l'art i de llengua francesa de l'Escola d'Arts i Oficis de Figueres. Aquesta Institució –en espera de la reconstrucció del seu edifici enderrocant, en part, pels bombardeigs de la nostra guerra civil funcionà quasi en la totalitat de les seves ensenyances a l'Institut d'Ensenyança Mitja Ramon Muntaner. A la mort d'Eduard Rodeja Galter, Sutrà en fou director. Aquesta Escola agrupava importants personalitats de la vida local, doncs n'eren professors en Pelai Martínez (que era professor de l'Escola Superior d'Arquitectura), en Ramon Reig Corominas (premi nacional d'aquarella i arquitecte), Eduard Rodeja Galter, professor de dibuix i cronista oficial de la ciutat, Jesús Bosch, i, altres, especialment el professor de música que ara no recordo. Sutrà com a director, mantingué el funcionament de l'Escola que la generositat de Clerch i Nicolau dotà per al funcionament a la ciutat, amb la institució de la Fundació governada pel seu corresponent Patronat, l'edifici de la qual, finalment, acabà la seva reconstrucció.

Joan Sutrà fou Vicepresident de la «Société des Amis de Saint Martin du Canigou», la muntanya que ell veia des de la finestra de casa seva. Sant Martí del Canigó fou una de les seves il·lusions i en favor de la restauració del monestir realitzà constantment una obra de divulgació i proselitisme. Seria interessant de conèixer el nombre dels empordanesos que han visitat el monestir gràcies a les excursions organitzades pel nostre biografiat. Tenia bones relacions entre persones destacades del Rosselló, «de la Catalunya de l'altre vessant» –com deia el mateix Sutrà–, entre les que es comptava el mateix bisbe de Perpinyà.

Chanler Rathfon Post, professor nord-americà, mort a Cambridge (E.E.U.U.) mantingué moltes relacions amb Joan Sutrà.

L'amistat amb Post fou entranyable fins a la seva mort, als 77 anys, el mes de novembre de 1959, essent professor jubilat de la Universitat d'Harvard.

La seva obra màxima, en dotze volums, que enviava com obsequi al seu col·laborador Joan Sutrà fou: «A History of Spanish Painting», i a la seva mort preparava el volum XIII: «El renacimiento en Aragón». Moltes de les obres estudiades per Post, foren destruïdes en la guerra civil de 1936, i per això li era més útil la col·laboració de Joan Sutrà.

Els primers contactes de Sutrà amb la figura del professor americà, que influí molt en el treball de l'empordanès, data dels estius del 1930 fins al 1936, en que realitzaren constants excursions amb visites a les esglésies i monestirs de les comarques gironines. També l'acompanyà a Barcelona i Tarragona. Sutrà li ensenyava les seves restauracions i els detalls que hi havia observat.

Amb el professor americà Chanler Rathfon Post, hi tingué contactes habituals i constants. Aquest conegut especialista visità Sutrà i aquest li facilità abundants notícies, fins al punt de ser, repetidament esmentat a l'obra de Post «A HISTORY OF SPANISH PAINTING», en vuit dels seus volums, editada per la Universitat d'Harvard.

Sutrà posà al servei de Post bibliografia i els seus estudis, un dels quals, encara inèdit sobre la Restauració de la Taula dels Sants Joans de Vinaixa, obra conservada a la Pinacoteca Gòtica de la Seu Metropolitana de Tarragona, seria interessant publicar a títol pòstum.

Fou acadèmic de la Reial Acadèmia de Sant Jordi de Barcelona. Era evidentment un premi al seu desvetllament per l'art. En aquest terreny deixà un rastre reconegut públicament.

Sutrà, de jove, començà els seus estudis i treballs en el camp de l'art. El 1927, començà a Castelló d'Empúries, després seguí a Canapost i Púbol, Sant Miquel de Cruïlles.

El coneixement que Sutrà tenia d'alguns dels retaules catalans era molt profund perquè hi havia treballat en la seva restauració, dedicant-s'hi a l'Empordà, a la província de Girona i a altres punts de Catalunya.

La tasca de restauració de pintures la començà Sutrà l'any 1931 fins el 1936, en que la guerra civil l'obligà a suspendre-la. La va reprendre el 1940 fent-lo fins l'any 1972.

No conec totes les peces restaurades per Joan Sutrà, però amb les dades que tinc puc citar:

Taules gòtiques de l'Anunciació de les Sales Capitulars de la Catedral de Girona; retaules de Sant Miquel de Cruïlles, on descobrí la biga romànica que també restaurà (anys 1930 i 1931); retaule de l'Assumpció del s. XVI; Taula de Vinaixa de la Pinacoteca gòtica de la Catedral de Tarragona; unes taules gòtiques de Castelló; el retaule de la Mare de Déu de la Llet de Canapost; consolidació de pintures murals romàniques (Cruïlles); retaule de Sant Miquel, de Pobla de Cièrvols, que és a la Seu de Tarragona; gran retaule de la Transfiguració del Senyor de la Catedral de Barcelona. La biga romànica de Cruïlles la descobrí l'any 1930, desmuntant el retaule de Sant Miquel per a la seva restauració i veure que era un dels traversers

horitzontals que servien per a unir la predella amb el cos superior del retaule. Aquesta preciosa biga romànica fou incorporada al tresor de la diòcesi. està pintada al tremp sobre fusta, policromada en tres cares. Representa una processó claustral de la comunitat benedictina. Mides: 3'71 x 0'14 x 0'09 metres. Restaurà el retaule de Sant Pere de Púbol.

Sutrà publicà interessants estudis d'art, tots ells ben fonamentats i caracteritzats per la minuciositat de les seves descripcions. La llista seria molt extensa, però podem recordar: «El Frontal romànic de Santa Magdalena de Solanllonch», «El retaule de Sant Bartomeu de l'Església Parroquial de Santa Eulàlia de Cruïlles»; «El retaule de Santa Margarida de Vilobí d'Onyar» (desaparegut el 1936); «El mestre de Lladó»; «El maestro de Gerona: Ramón Solá?»; «El monestir de Sant Miquel de Cruïlles»; «El retaule de Sant Pere de Púbol»; «Dos retaules catalans», (es refereix al de la Verge de la Llet de Canapost i al de la Trinitat de Perpinyà).

De l'amistat de Sutrà amb Antoni de Moxó-Güell, marquès de Sant Mori, va venir que donés a conèixer la important col·lecció de cuirs treballats o «guadamecís» que hi havia al seu Palau, on Sutrà havia restaurat els biombos i altres peces. Algunes d'aquestes peces havien estat projectades per Antoni Gaudí.

Tots aquests treballs donen idea de la veritable vocació de Joan Sutrà. Una vocació que seguí al llarg de la seva dilatada vida, moltes vegades sol i sense desanimar-se mai.

R. Guardiola Rovira

LLORENÇ CAIRÓ

Llorenç Cairó i Sanchs, l'escultor figuerenc que a les darreries de la passada tardor, morí a Barcelona on tenia estada, va néixer a la nostra ciutat l'any 1896, i ací va passar la infantesa. L'any 1913 es traslladà a Barcelona per tal d'ingressar a l'Escola de Llotja, on tingué per mestre Antoni Alsina i Amils. Més endavant, entrà en el taller del marbrista Robert Bechini, que l'ensinistrà en l'art de dominar el marbre, esculpir-lo i transformar-lo en matèria dúctil.

Pas a pas i dia a dia, estudiant les estàtues gregues i cercant en els models dels clàssics, des de Donatello a Miquel Àngel, la perfecció de la forma i el volum del cos humà, Llorenç Cairó, tot i la pobresa de mitjans que mai no pogué superar del tot, es llençà a l'aventura de dedicar-se a la més difícil de les arts: la d'esculpir i cisellar, que li va permetre reeixir a la perfecció a l'hora de captar la semblança dels que li encomanaven el bust.

El nu femení, en la plenitud de l'anatomia meravellosament reflectida, fou una constant en l'obra creacional del nostre escultor. Algun d'ells figura amb tot honor, al Museu d'Art Modern de Barcelona.

A la parròquia de La Bisbal, es venera la imatge de l'Assumpció, esculpida per ell i a Castelló d'Empúries la de Sant Antoni Abat, en alabastre i encara algun plafó decoratiu a la vila de Roses.

En la nostra ciutat, a més d'un petit nu femení que pot veure's al Museu de l'Empordà, i de l'allegoria a l'estalvi incorporada al cos d'una esplèndida matrona que decora l'atri de la Caixa d'Estalvis de la plaça de la Palmera, Llorenç Cairó ens ha deixat dos importants monuments: el dedicat a Pep Ventura, (1971-1972), i el de la Tramuntana (1977). En el primer, el bust de l'avi Pep, figura a la part baixa i a un extrem del gran plafó rectangular, de pedra, que representa la sardana a través d'una plàstica realista però poetitzada per l'actitud, el gest dels dansaires, que, atents a la música, en revelen el ritme. La Tramuntana, l'altre monument signat per Llorenç Cairó, s'encarna en una figura femenina de gran expressivitat que més que simbolitzar la fúria del canigonenc o del vent del nord, ens evoca la tramuntaneta que aclareix el cel i perfila les muntanyes.

Llorenç Cairó, fou un home del poble, modest, senzill, d'una bonhomia cordial i entenedidora, enamorat fins el darrer dia de les matèries nobles que li permetien crear amb l'espontaneïtat i la maduresa dels que sense ser genis, també es fan immortals.

Montserrat Vayreda i Trullol

JAUME MAURICI

Jaume Maurici i Soler, degà dels poetes empordanesos, va néixer a Figueres el dia 20 de juny de l'any 1898 i morí a la seva ciutat el 19 de novembre de 1981, molt a prop del Nadal que ell havia glossat tantes vegades, amb la profunda convicció del creient.

Ho hem dit en altres avinenteses i no podem deixar de repetir-ho. Es va desviure per la seva ciutat tot i que durant uns anys en va restar allunyat. Però quan en jubilar-se hi recalà de nou, s'interessà per ella en tot allò que contribuïa a millorar-ne l'aspecte formal però, per damunt de tot, en el que havia d'enriquir-la tant espiritualment com culturalment.

Fruit d'aquestes inquietuds, foren dos dels monuments que la ciutat posseeix, el dedicat a Pep Ventura i el de la Tramuntana, que promogué amb l'entusiasme que no estalvia passos, hores, ni gestions per tal de dur a bon terme el fi proposat.

Tenia dinou anys quan fundà i dirigí, a Figueres, el setmanari ALT EMPORDÀ (1917-1923), en el qual col·laboraren les personalitats literàries més destacades d'aquella època a Catalunya, i en ell publicà els primers versos, si bé el llibre «Les cançons de l'instant», amb boixos acolorits i avui introbable, no aparegué fins el 1921.

Lliurat durant molts anys als deures professionals, a València i més tard a Barcelona, en passaren més trenta-tres abans no veié publicat el segon llibre: «Estrelles Caigudes» (1954), al qual seguiren «Poemes amb ocells» (1965), «Un mateix fang» (1972), i «També el silenci» (1980), amb el qual donà per clos el cicle de les quatre estacions poètiques que illuminaren la seva vida interior. Fou però la hivernenca, la més fructífera i valuosa, car en ella gestà els dos llibres darrerament esmentats, els més trascendents i profunds del seu còrpus poètic. A partir d'aleshores, -tan actiu i perseverant que havia estat en la seva vocació literària, ni que fos pel propi gaudi-, no volgué escriure altra cosa que els breus articles que sota l'anunciat de «Cada dia muda el vent», publicava al setmanari L'EMPORDÀ, recull de remembrances que desitjariem veure editat per tal de tributar-li amb aquesta publicació pòstuma, l'homenatge que mereix.

Jaume Maurici: adust, inquiet, sentimental, interessat per tot el que de prop o de lluny afectés a Figueres; taxatiu, rotund i contundent en els judicis i en les afirmacions que provenien del criteri que s'havia format de l'home i la seva circumstància, de la història i els fets que la conformen, fou un patriota català impregnat d'idealisme i per això, sovint decebut, desencisat.

Amb tot, Jaume Maurici, que tingué el goig de veure's proclamat fill predilecte de Figueres, morí tal com va viure, fidel als versos que millor el defineixen i ens l'apropen:

Una ambosta de terra et bastarà
si vols reconstruir en la teva vida
una pàtria petita i feta a mida
que et càpiga a la conca de la mà
una ambosta de terra et bastarà.

Montserrat Vayreda i Trullol